

KUNGAMÖTET
PÅ
HALMSTADS SLOTT
1619

*Christian IV afsände ock bref till
Gustaf II Adolf med inbjudan till ett möte i
Halmstad, der det nyuppförda slottet stod redo
att mottaga ett konungabesök.*

#jubileum400

Freden i Knäred

Danmark och Sverige har varit i krig med varandra många gånger under historien. Efter det så kallade Kalmarkriget 1611-1613 där fred slöts i Knäred hade Danmark erövrat Sveriges enda fästning och hamn på västkusten, i Älvsborg vid nuvarande Göteborg. Både Halland och Bohuslän tillhörde Danmark. För att få tillbaka fästningen skulle Sverige betala en miljon silvermynt; en enorm summa pengar. Sveriges kung, Gustav II Adolf, samlade in pengarna med hjälp av höga skatter och lån från utlandet, något som drabbade folket i Sverige hårt. I januari 1619 gjorde Gustav II Adolf den sista delbetalningen och Sverige hade åter land vid västkusten.

Kungamötet 1619

En månad efter att pengarna var betalda till Danmark skulle kung Christian IV och Gustav II Adolf träffas för att fira i Halmstad. Gustav II Adolf red från Jönköping den 20 februari 1619. Den 25 februari 1619 kom han med sitt följe till gränsstenen Knystahall vid Nissastigen. Runt denna sten har Rydöbruks samhälle vuxit fram.

Christian IV kom inte och mötte honom utan ville markera vem som stod som vinnare vid deras sista strid 1613. Han skickade istället ett ombud för att ta emot den svenske kungen. När kungarna sedan möttes i Halmstads utkant lät Christian IV *"slå i härpukor och blåsa i trumpet så att alla tecken till triumf hördes och syntes"*. De två kungarna steg av sina hästar, hälsade på varandra och red sedan tillsammans igenom Norre Port till slottet.

Festligheterna

Kungamötet ägde rum på det alldeles nybyggda Halmstads slott. Det sägs att man roade sig "kungligt" - åt, drack och dansade. På den tiden omfattade en kunglig festmåltid fyra omgångar med 20 maträtter i varje omgång samt 35 skålar, som samtliga skulle tömmas i botten.

För kungarna och adeln på slottet var det fest och mat i överflöd under en vecka. För borgarna och särskilt för bönderna var det istället en extra belastning eftersom de skulle leverera all mat och dryck som konsumerades under festligheterna.

Den 28 februari, efter tre dagars festande, gick kungarna till stadens kyrka, alltså St. Nikolai kyrka. Där fick de höra *"en härlig predikan om fred och endräktighet"*.

Foto: Charlotta Sandelin/Hallands kulturhistoriska museum

Anteckningar från festligheterna

En man som med egna ögon bevittnade mötet mellan de två kungarna var Abraham Brahe. Han var greve och riksråd och följde ofta den svenske kungen på hans resor. Han förde dagbok, en så kallad tidebok, där kungamötet är utförligt beskrivet:

"...båda kungarna ofta utav hjertat hvarandra omfattade, och framtogo utan och så Riksrådet, Ridderskapet och andra officerer på båda sidor, med hvarandra, god wenskap gjorde och opprättade."

Den 3 mars var kungamötet slut. Gustav II Adolf fick bland annat tre kungliga hästar med tillbehör i present av Christian IV. Christian IV följde sin kungakollega ut ur Halmstad. Kungarna *"hade sig var annen helset, och buditt fara väl"*. Därefter reste Gustav II Adolf vidare upp till Älvsborg för att ställa iordning fästningen som de precis köpt tillbaka. Christian IV reste, enligt vissa källor, mot Köpenhamn redan nästa dag.

Halläningarna under 1600-talet

Under denna period var halläningarna hårt pressade med återkommande krig och stora fästningsbyggen. Många fick göra dagsverken på byggena av Varbergs fästning och Halmstads slott och befästning. Norre Port, som finns kvar idag var en del av befästningen. När både den svenska och danska armén drog fram var bönderna tvungna att lämna ifrån sig av sin mat, om den inte togs med våld. Gårdar brändes och plundrades. För soldaterna i arméerna var livet också hårt. De flesta gick mot en säker död, om inte i strid så i någon av de sjukdomar som härjade bland soldaterna och i trossen. Trossen var den efterföljande skara hustrur, barn, läkare, smeder med flera som behövdes för att hålla en armé vid liv. Den kunde bestå av flera tusen personer och var ofta större än de byar och städer de drog förbi.

Några nedslag i Hallands 1600-tal

1613 – Freden i Knäred sluts, Halland är fortfarande danskt.

1618 – Varbergs fästning står färdig.

1618-1619 – Halmstads slott står färdigt.

1619 – Christian IV och Gustav II Adolf möts och har fest på Halmstads slott. De firar att Sverige har betalat lösensumman för Älvsborgs fästning.

1645 – Freden vid Brömsebro avslutar "Torstenssons krig". Sverige får Halland till låns i 30 år.

1654 – Drottning Kristina abdikerar och tillbringar sin sista natt i Sverige på Halmstads slott.

1658 – Freden i Roskilde. Sverige får Halland permanent.

1658 – Halland får sin första landshövding, Bengt Christoffersson Lilliehöök. Landshövdingen huserade på Halmstads slott redan då.

1766 – Slaget vid Fyllebro. Under skånska kriget sker det sista slaget på halländsk mark.

Övergången från danskt till svenskt gick stegvis. Först fick Halland behålla dansk lag men omkring år 1680 genomfördes en försvenskning. Då infördes svenska som officiellt språk på bland annat gudstjänster och svensk lag skulle gälla.

Halmstads slott

Halmstads slott byggdes mellan åren 1605 och 1618-1619. På platsen låg tidigare en större gård som Christian IV köpte och påbörjade sitt slottsbygge på. Byggmästare var Hans van Steenwinkel den äldre, som tyvärr dog tidigt i bygget. Hans lärling Willum Cornelissen fick då ta över och slutföra. Slottet är ett typiskt renässansslott och ett utmärkt exempel på den byggnadsstil som i Danmark kallas för Christian IV:e-renässans, efter alla de slott och städer han anlade.

Slottet är ett statligt byggnadsminne sedan år 1935 och förvaltas av Statens fastighetsverk.

Foto: Länsstyrelsen i Hallands län

Foto: Länsstyrelsen i Hallands län

Källor:

- Bilden på framsidan är ett utsnitt från en dansk målning från ca 1620. Den kallas Christian IV:s hofmusikanter och är troligen målad av Reinhold Timm. Tavlan tillhör Kongernes Samling, Rosenborg, Köpenhamn.
- Svenskt biografiskt lexikon – Abraham Brahe, Riksarkivet: <https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=18038>, hämtat 2019-02-12
- Brahe, Abraham, Abraham Brahes Tidebok, P.A. Norstedt & söners förlag, Stockholm, 1920
- Gamla Halmstads årsbok 1928

Spår av kungamötet

De spår vi kan se idag av kungamötet 1619 är den skulptur som står utanför Rådhuset på Stora Torg i Halmstad. Ett granitblock där halmstadskonstnären Edvin Öhrström huggit ut kungarna när de hälsar, en annan sida av blocket visar människor från staden och även när Halmstad brinner 1619 finns med på en sida. Skulpturen heter Kungamötet och är ifrån 1952.